

УДК 635.965.23

Код UPOV: LATHY_ODO

Методика
проведення експертизи сортів чини запашної (*Lathyrus odoratus* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Lathyrus odoratus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 200 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 *Тривалість експертизи.* Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності – продовжують на третій.

3.2 *Місце експертизи.* Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 *Умови для проведення експертизи.* Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Через непостійність денного світла, визначення кольору проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE D6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950, (частина I).

Для визначення кольору частину рослини розміщують на білому фоні, порівнюючи із RHS шкалою кольорів.

3.4 *План експертизи.* Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,70 м.

3.5 Метод дослідження. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдо якісні – PQ).

Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці

Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються п'ять нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Рослина: габітус (ознака 2);
- Стебло: опушення (ознака 6);
- Суцвіття: кількість квіток (ознака 10);
- Парус: за формою (ознака 17);
- Квітка: будова паруса (ознака 18);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 23);
- Рослина: плодоношення (ознака 24).

5.1 Якщо стан виявлення у Таблиці ознак позначено номером RHS шкали кольорів, то мають бути створені групи кольорів для використання цих ознак. Якщо ознака включена до Технічної анкети, то групи кольорів мають бути однаковими.

5.2 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доквілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів чини запашної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	дуже низька	1	Джумбо
		низька	3	Рамона
		середня	5	Грейс
		висока	7	
		дуже висока	9	
2. (*) PQ	Рослина: габітус VG 2	прямий	3	Руслан
		напівпрямий	5	Нептун
		розлогий	7	
3. QL	Рослина: щільність куща VS 2	нещільний	1	Красное дерево
		щільний	2	Нептун
4. QL	Рослина: залистяність VS 2	мала	3	Руслан
		помірна	5	Мак
		велика	7	Мілкі Вей
5. QL	Стебло: міцність MS 2	ламке	1	
		міцне	2	Гранат
6. (*) QL	Стебло: опушення VS 2	відсутнє	1	Маяк
		наявне	9	
7. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	Мілкі Вей
8. (+) QN	Листок: за шириною MS 2	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	Мілкі Вей
9. (+) QN	Прилистки: за довжиною MS 2	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	Мілкі Вей
10. (*) QN	Суцвіття: кількість квіток MS 2	мала	3	Гранат
		середня	5	Мілкі Вей
		велика	7	Рамона
11. QN	Квітконос: за довжиною MS 2	короткий	3	Красное дерево
		середній	5	Гранат
		довгий	7	Грейс
12. QN	Квітконос: за пружністю MS 2	м'який	3	Ер Варбен
		твердий	5	Рамона
		жорсткий	7	Катерина
13. PQ	Квітконос: коричневе забарвлення VS, 2	відсутнє	1	Гранат
		наявне	9	Рамона

1	2	3	4	5
14. QL	Квітконос: за формою VS 2	прямий вигнутий	1 2	Катерина Ер Варден
15. QN	Парус: за висотою MS 2	низький середній високий	3 5 7	Кремовий Катерина Маяк
16. (+) QN	Парус: за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	 Катерина
17. (*) QL	Парус: за формою VS 2	прямий хвилястий гофрований	1 2 3	 Катерина Красное дерево
18. (*) QN	Квітка: будова паруса VS 2	одинарний подвійний повний	1 2 3	Катерина Маяк
19. PQ	Парус: забарвлення VS 2	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
20. QL	Квітка: білий човник VS 2	відсутній наявний	1 9	Маяк Ер Варбен
21. QL	Квітка: аромат VS 2	слабкий помірний сильний	3 5 7	Маяк Красное дерево Енбішн
22. (+) QN	Плід (біб): за довжиною (для плодоносних сортів) MS 3–4	короткий середній довгий	3 5 7	
23. (*) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 1	ранній середній пізній	3 5 7	Маяк Нептун Ер Варбен
24. (*) QL	Рослина: плодоношення VG 3	відсутнє наявне	1 9	 Нептун
25. QN	Рослина: час досягання плодів (для плодоносних сортів) MS, 3	ранній середній пізній	3 5 7	 Енбішн

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів чини запашної

Коди фаз розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Плодоутворення
4	Стигле насіння
5	Кінець вегетації

До 1. Рослина: за висотою, см.

Дуже низька – до 100, низька – 100–150, середня – 151–200, висока – 201–250, дуже висока – понад 250.

До 7. Листок: за довжиною, мм.

Короткий – до 25, середній – 25–30, довгий – понад 30.

До 8. Листок: за шириною, мм.

Вузький – до 15, середній – 15–20, широкий – понад 20.

До 9. Прилистки: за довжиною, мм.

Короткі – до 10, середні – 10–15, довгі – понад 15.

До 16. Парус: за шириною, мм.

Вузький – до 4,0; середній – 4,0–4,5; широкий – понад 4,5.

До 22. Плід (біб): за довжиною (для плодоносних сортів), см.

Короткий – до 4, середній – 4–5, довгий – понад 5.

9. Література

1. Гродзинский А. М. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / А. М. Гродзинский. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 154–157.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 204.
3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 195.